

AKSUM

THYATEIRA

A Festschrift

For

Archbishop Methodios
of Thyateira and Great Britain

General Editor

DR. GEORGE DION. DRAGAS

1985

THYATEIRA HOUSE

London W. 2

A Festschrift

In Honour of Archbishop METHODIOS of Thyateira and Great Britain, (1985).

Patrons:

Archbishop Robert Rancie of Canterbury
Cardinal Basil Hume Archbishop of Westminster
Metropolitan Meletios of France

Editorial Committee:

Metropolitan Chrysostomos of Myra, Istanbul.
Archbishop Basil of Brussels
Sir Steven Runciman, Dumfriesshire, Scotland., F.B.A.
Metropolitan Antony of Surozh.
Metropolitan John of Helsinki.
Prof. Gordon Rupp, Cambridge, F.B.A., D.D.
Prof. F. F. Bruce, Manchester, F.B.A., D.D.
Prof. T. F. Torrance, Edinburgh, F.B.A., D.D.

General Editor:

Protopresbyter Dr. George Dragas, Durham, England.

ΕΠΑΝΑΣΥΝΔΕΣΙΣ ΤΩΝ ΔΙΑΚΕΚΟΜΜΕΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΚΑΙ ΡΩΜΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Υ π ό

(†) Ἰω. Παναγιωτίδου

Θεολογική Σχολή Χάλκης

(Με χαρὰ δημοσιεύομε ἐνταῦθα τὴν ἀξιόλογον ὁμιλίαν τοῦ ἀειμνήστου Ἰωάννου Παναγιωτίδη, Καθηγητοῦ τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης, τὴν ὁποίαν ἐξεφώνησε τὸ 1966 κατὰ τὴν ἀναγόρευσίν του εἰς ἐπίτιμον Διδάκτορα τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Τὸ περιεχόμενον αὐτῆς ἀσφαλῶς ἀποτελεῖ σημαντικὴν συμβολὴν εἰς τὸν διεξαγόμενον Διάλογον μεταξὺ Ὁρθοδόξου καὶ Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ δι' αὐτὸ εἶναι πολὺ ἐπίκαιρον καὶ ἄξιον προσοχῆς)*.

Σεβασμιώτατε Ἀντιπρόσωπε
τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου
καὶ τῆς περὶ Αὐτὸν Ἀγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου,

Ἐλλόγιμε Κύριε Κοσμητορ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς,
Ἐλλόγιμοι καὶ ἀγαπητοὶ συνάδελφοι,
Ἀξιότιμοι Κυρίαὶ καὶ Κύριοι,

Με πολλὴν συγκίνησιν παρίσταμαι εἰς τὸ βῆμα τοῦτο ἵνα πρωτίστως ἐκφράσω τὴν εὐγνωμοσύνην καὶ τὰς εὐχαριστίας μου πρὸς τοὺς ἀγαπητοὺς ἐν τῇ ἱ. ἐπιστῆμῃ συναδέλφους διὰ τὴν τιμὴν ποῦ μοῦ προσέφεραν, ἰδιαιτέρως δὲ εἰς τὸν σεβαστόν μου Ἀρχιμ. κ. Ἰ. Κοτσώνην διὰ τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὴν ἀγάπην με τὴν ὁποίαν περιέβαλε τὴν ἐν Χάλκῃ πολύμοχθον σταδιοδρομίαν μου, συνάμα δὲ συμμορφούμενος πρὸς τὴν κρατοῦσαν τάξιν ὅπως ὁ τιμώμενος προσφέρει οἶονεῖ πνευματικὴν τινα ἀναψυχὴν, ὡς τοιαύτην προετίμησα νὰ διατυπώσω με πᾶσαν δυνατὴν συντομίαν τὴν ταπεινὴν μου γνῶμην ὡς πρὸς τὸ σύγχρονον φλέγον ζήτημα τῆς ἐπανασυνδέσεως τῶν ἐπὶ 9 αἰῶνας διακεκομμένων σχέσεων τῶν 2 μεγάλων Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν, τῆς Ὁρθοδόξου καὶ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς. Ἐλπίζων εἰς τὴν εὐμενῆ προσοχήν σας, προχωρῶ.

Παρὰ τὴν ἀποτυχίαν τῶν ἐνωτικῶν προσπαθειῶν ποῦ ἔγιναν κατὰ καιροὺς κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ χωρισμοῦ ἐπὶ 9 ἡδὴ αἰῶνας, ὡς λ.χ. εἰς τὴν σύνοδον τοῦ Λατερανοῦ (1215), τῆς Λυῶν (1274), τῆς Φλωρεντίας (1439), καὶ παρὰ τὰς ἀποπειράς τῶν παπῶν Γρηγορίου ΙΓ', Πίου Θ' καὶ Λέοντος ΙΓ', τὸ ζήτημα τῆς ἐνώσεως ἀνεκινήθη ἐπ' ἐσχάτων ἐντονώτερον ἐξ

ἀφορμῆς τῆς πρὸ διετίας ἐν Ἱεροσολύμοις γενομένης συναντήσεως τοῦ πάπα Παύλου βου μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρου Α'.

Εἰς τὴν συνάντησιν τῶν Ἱεροσολύμων, κατὰ τὴν βραχεῖαν συνμιλίαν τῶν δύο Προκαθημένων, ἐξεφράσθη ἑκατέρωθεν, καθὼς φαίνεται, ὁ ὑποκάρδιος πόθος τῆς λήθης τοῦ παρελθόντος καὶ τῆς ἐνάρξεως διαλόγου «ἐπὶ ἴσοις ὄροις» μεταξὺ τῶν 2 Ἐκκλησιῶν – διαλόγου ἀγάπης καὶ εἰρήνης με τὸν ἀπώτερον σκοπὸν τὴν ἔνωσιν τῶν δύο διισταμένων Ἐκκλησιῶν.

Μέγα ὄντως τὸ ἔργον, θεάρεστος ἢ πρωτοβουλία.

Γεννάται ὁμως ἡ ἀπορία: ἀρά γε ἔχουν ὀριμάσει τὰ πράγματα πρὸς ἐναρξιν καρποφόρου διαλόγου ἀγάπης καὶ εἰρήνης; Ἐκ τῶν καταβαλλομένων ἀπὸ τινος ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν προσπαθειῶν εἶναι δυνατόν νὰ προέλθῃ μόνιμος καὶ ἀρραγῆς ἂν ὄχι ἄμεσος δογματικὴ ἔνωσις, ἀλλὰ τοῦλάχιστον εὐκρινῆς καὶ ἀδελφικῆς προσέγγισης καὶ συνεργασίας ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ ὅλου Χριστιανισμοῦ ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους;

Ἀδιστακτῶς ἀπαντῶ: Μάλιστα, εἶναι δυνατόν, ἐφ' ὅσον ὁμως τηρηθῶν ἀπαρεγκλίτως μερικοὶ οὐσιώδεις ὄροι: ἤτοι ἐφ' ὅσον ἐκάτερον ἐκ τῶν μεγῶν, τῶν ἐπιζητούντων εὐκρινῶς τὴν ἔνωσιν ἢ ἐνότητα, ὅπως θέλουν ἄλλοι, ἀποθέσῃ τὸν παλαιὸν ἀνθρωπὸν «σὺν ταῖς πράξεσι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις», ἔὰν ἀποβάλλῃ τὰς παλαιὰς ἔξεις καὶ τὰς πονηρὰς μεθόδους καὶ ἀποφυγῇ τὰς ἀπεράντους συζητήσεις καὶ διαπραγματεύσεις περὶ λεπτοτάτων καὶ ἀσημάντων πολλακίς διαφορῶν, ἀποβλέπουν δὲ ὅλοι εἰς τὴν ἀνεύρεσιν εὐρύτερας βάσεως προσεγγίσεως πρὸς ἀλλήλους, ἀναγνωριζομένους ἀνεπιφυλάκτως ὡς ἐν Χριστῷ ἀδελφούς.

Ἡ πλήρης δηλ. δογματικὴ προσέγγισις καὶ συμφωνία νὰ μὴ τεθῇ ὡς τὸ πρῶτον καὶ ἄμεσως ζητούμενον, ἀλλὰ μάλλον νὰ πρωτεύσῃ ἡ ἐπιζητήσις καὶ ἐπίτευξις προσεγγίσεως ψυχικῆς, ἀλληλοκατανοήσεως καὶ συνεργασίας καὶ τῆς τοιαύτης ψυχικῆς προσεγγίσεως ὄριμος καρπὸς νὰ προκύψῃ ἐν καιρῷ ἢ δογματικὴ προσέγγισις καὶ συμφωνία.

Ὅσον ἀφορᾷ δὲ τὴν μέθοδον τὴν ὁποίαν πρέπει ν' ἀκολουθήσουν οἱ ἐκπρόσωποι τῶν διισταμένων Ἐκκλησιῶν θεολόγοι, εἰς τοὺς ὁποίους θ' ἀνατεθῇ ὑπὸ τῶν οικειῶν Ἐκκλησιῶν ἡ ὑψηλὴ ὅσον καὶ δυσχερῆς ἀποστολὴ ὅπως διὰ τῶν θεολογικῶν

* Δημοσιεύεται ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου Ζηνουπόλεως Ἀριστάρχου.

συζητήσεων, τὰς ὁποίας θὰ κάμουν, προετοιμάσουν τὸ ἅγιον ἔργον τῆς ἐνότητος μὲν ὡς πρὸς τὸ παρόν, δηλ. τῆς συνεργασίας εἰς ζητήματα πρακτικὰ καὶ κοινωνικά, τῆς μελλοντικῆς δὲ ἐνώσεως ὡς πρὸς τὴν ἀκολουθητέαν μέθοδον, ἔχω τὴν ταπεινὴν γνώμην, ὅτι θὰ ἦτο καλὸν καὶ σκόπιμον καὶ ἀποτελεσματικὸν νὰ χρησιμεύσῃ ὡς γνώμων ἢ σοφὴ συνταγὴ τοῦ ἐμβριθεστάτου Διδασκάλου τῆς ἀρχαίας καὶ ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας, τοῦ ἱ. Αὐγουστίνου. Ἡ ἐν λόγῳ συνταγὴ ὁμοθυμίας καὶ συνεργασίας ἔχει ὡς ἐξῆς: *Unitas in Necessariis, Libertas in Dubiis, Caritas in Omnibus*, τουτέστιν ἐνότης εἰς τὰ ἀπαραίτητα, ἐλευθερία εἰς τὰ ἀμφιβαλλόμενα καὶ εἰς ὅλα ἀγάπη.

Καὶ ὅσον ἀφορᾷ μὲν τὰ ἀπαραίτητα πιστευτέα (τὰ *Necessaria*), εἰς τὰ ὁποία πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ὁμοφωνία καὶ ἐνότης, ὡς τοιαῦτα πρέπει νὰ θεωρηθοῦν τὰ ὑπὸ τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων τῶν 8 πρώτων αἰώνων ὑπὸ τῆς ἀδιαιρέτου Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας θεσπισθέντα καὶ πάντοτε, πανταχοῦ καὶ ὑπὸ πάντων πιστευθέντα.

Ὡς πρὸς τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὰ ἀμφιβαλλόμενα (*Indubiis*), ὡς τοιαύτη πρέπει νὰ νοηθῇ ἡ ἐλευθερία ποῦ δεόν ν' ἀναγνωρισθῇ εἰς τοὺς θεολόγους νὰ ἐξετάζουν καὶ νὰ διευκρινίζουν τὰ ἐπιδεκτικὰ διαφύρου ἐκδοχῆς σημεῖα, τὰ ὅποια ὁμοῦ δὲν παραβιάπτουν τὰ οὐσιώδη καὶ καιρῖα σημεῖα τῆς πίστεως, τὰ ἀπαραίτητα πρὸς σωτηρίαν.

Ἡ περίπτωσις ὅπου πρέπει νὰ ἰσχύῃ ἡ ἐλευθερία εἶναι καὶ ἐκείνη ποῦ ἀφορᾷ τὴν κατανόησιν τῶν μυστηρίων τῆς πίστεως, ὅπου καὶ αἱ ὀξυνοῦστεραι καὶ βαθυνοῦστεραι ἀντιλήψεις καὶ διατυπώσεις, ἐφ' ὅσον ἐκπροσωποῦν ἀνθρωπίνην ἀπλῶς δοξασίαν, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνων δεκταὶ ὡς ἀλήθειαι ἀναντίρρητοι, ἀπαραίτητοι πρὸς σωτηρίαν.

Ἄλλ' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὑπὲρ πάν ἄλλο πρέπει νὰ πρυτανεύσῃ, ὥστε νὰ ἐμπνέῃ καὶ νὰ καθοδηγῇ πᾶσαν ἐπαφὴν καὶ συζητήσιν τῶν πρὸς ἀλλήλους διαφωνούντων χριστιανῶν εἶναι ἡ κορυφαία τῶν χριστιανικῶν ἀρετῶν – ἡ ἀγάπη, ἡ ὁποία κατὰ τὴν θεϊκὴν βουλὴν τοῦ Κυρίου ἡμῶν πρέπει νὰ χρησιμεύῃ ὡς ἀπαραίτητον γνώρισμα καὶ ὡς συνδετικὸς κρίκος τῶν μαθητῶν Αὐτοῦ καὶ διὰ τοῦτο ὑπὲρ τῆς ἐν ἀγάπῃ κοινωνίας αὐτῶν «ἵνα ὡσιν ἕν». Ἐκεῖνος ἐκτενῶς προσήυχετο πρὸ τὸν Πατέρα Του εἰς τὸν κῆπον τῆς Γεθσημανῆ ὀλίγον πρὸ τοῦ πάθους Του (Ἰωάν. 17, 11, 21, 22, 23).

Τὸ παράδειγμα τοῦ θεοῦ Ἰδρυτοῦ αὐτῆς ἀκολουθοῦσα καὶ ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἡμῶν καθ' ἐκάστην προσεύχεται «ὑπὲρ τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως».

Καὶ ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Ἀθηναγόρας, ἐπειδὴ διακαῶς ἐπιθυμεῖ νὰ ἐξυπηρετήσῃ κατὰ τὸ δυνατὸν καὶ προετοιμάσῃ τὴν τῶν πάντων ἔνωσιν, διότι τὴν θεωρεῖ ὡς θεϊκὴν ἐπιταγὴν καὶ ἱερὸν καθήκον κατ' ἐξοχὴν τῶν λειτουργῶν τοῦ Ὑψίστου τῶν περιβεβλημένων τὰ ὑπάτα ἀξιώματα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Αὐτοῦ, διὰ τοῦτο ἐπεχείρησε τὸ ἱστορικὸν βῆμα τῆς συναντήσεώς του ἐν Ἱεροσολύμοις πρὸ διετίας μὲ τὸν Προκαθήμενον τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας

Πάπαν Παῦλον τὸν βον. Ὅχι δὲ μόνον ὁ Ὁρθόδοξος ἀλλὰ καὶ σύμπας ὁ Χριστιανικὸς κόσμος εὐφροσύνως ἠνωτίσθη τὸ ἐν λόγῳ βαρυσημαντον γεγονός.

Τὸ ἰδιαιτέρως δ' εὐχάριστον εἶναι ὅτι οἱ Πνευματικοὶ Ἀρχηγοὶ ὅλων τῶν Αὐτοκεφάλων Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν, ἐκτὸς μιᾶς καὶ μόνης θλιβερᾶς ἐξαιρέσεως, ἐπικροτοῦν τὴν γραμμὴν, τὴν ὁποῖαν ἀκολουθεῖ τῇ ἐγκρίσει τῶν ὁ πρώτος ἐν ἴσοις, μεταξύ τῶν, ὁ Παναγιώτατος Πατριάρχης Ἀθηναγόρας.

Ἐπιφυλάξεις ὅμως ἔχουν, δι' ὅ καὶ κακίζουν τὸν πρωτοῦργον τῆς προσεγγίσεως Πατριάρχην Ἀθηναγόραν, καὶ ὠρισμένα ἐν Ἑλλάδι χριστιανικὰ σωματεῖα.

Ἄς ἐλπίζωμεν ὅμως ὅτι αἱ ἐπιφυλάξεις καὶ ἀντιρρήσεις αὐτῶν ὡς μόνην πηγὴν τῶν ἔχουν τὴν καλὴν πίστιν καὶ ἐπομένως ὅταν ὅλος ὁ λοιπὸς ὀρθόδοξος κόσμος προχωρήσῃ ὁμοφρονῶν εἰς τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως, τότε θὰ συμφρονήσουν ἐν τέλει καὶ οἱ ἐξ ἀγαθῆς προθέσεως τὴν σήμερον διαφωνοῦντες καὶ συνεπῶς θὰ παύσουν νὰ ἐπαίρνωται αὐταρέσκως, θεωροῦντες ἑαυτοὺς ὡς ἐκπροσωποῦντας τὴν γνησίαν Ὁρθοδοξίαν καὶ ἀποτελοῦντας τὸ ἀκλόνητον καὶ ἀπόρρητον ὄχυρόν αὐτῆς, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἐνδοθεν προδίδοντας δῆθεν τὰ ἱερά καὶ τὰ ὄσια αὐτῆς.

Ἄλλὰ καὶ ὅσοι σπεύδουν νὰ χαρακτηρίσουν τὴν ἀρχὴν τοῦ διαλόγου τῆς ἀγάπης, τὴν προκαταρκτικὴν κίνησιν πρὸς προσέγγισιν καὶ συνεργασίαν τῶν δύο μεγάλων Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν, τῆς Ἀνατολικῆς καὶ τῆς Δυτικῆς, νὰ τὴν χαρακτηρίσουν ὡς ἤδη συντελεσθεῖσαν ὑπόυλως καὶ ἐν σπουδῇ ἔνωσιν, οἱ τοιοῦτοι σφόδρα πλανῶνται, ὅπως πλανῶνται καὶ ὅσοι ἐσφαλμένως ἐχαρακτήρισαν ὡς ἔνωσιν τὴν κατὰ τὴν 7ην παρελθόντος Δεκεμβρίου ταυτοχρόνως γενομένην ἐν Ρώμῃ καὶ Κων/πόλει ἄρσιν τοῦ ἀναθέματος τοῦ ἐκφωνηθέντος κατ' ἀλλήλων κατὰ τὸ ἔτος 1054.

Ἄς μὴ βιαζώμεθα ὅμως νὰ προδικάζωμεν τὴν ἔκβασιν τῶν πολυπλόκων ἰδίων γεγονότων καὶ ν' ἀποφαινώμεθα περὶ αὐτῶν ὡς ἀπὸ τρίτου.

Ἡ ἔνωσις, ὅταν ἐπιστῇ τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου καὶ συντελεσθῇ, θὰ εἶναι ἀποτέλεσμα μακροχρονίου θεολογικοῦ διαλόγου «ἐπὶ ἴσοις ὄροις» μεταξύ τῶν Ἐκκλησιῶν.

Ὅ,τι γίνεται τώρα εἶναι ἀπλῶς προκαταρκτικὸν καὶ προπαρασκευαστικὸν στάδιον τῆς ἀγάπης, ἡ ὁποία προσπαθεῖ νὰ σαρώσῃ καὶ νὰ καθαρῇ τὸ πνευματικὸν καὶ ἠθικὸν ἔδαφος ἀπὸ τὰς πλάνας καὶ τὰς προκαταλήψεις, τὰς δεισιδαιμονίας καὶ τὰς καχυποψίας, ποῦ ἔχουν συσσωρεύσει οἱ ἐν διαστάσει καὶ ἐχθροπαθείᾳ διελθόντες 9 αἰῶνες.

Ἡ ἔνωσις θὰ ἐπιτευχθῇ ὡς ἀποτέλεσμα νηφαλίων καὶ ἀπροκαταλήπτων συζητήσεων, ὅπου ἕκαστος ἐκ τῶν μετεχόντων εἰς τὰς συζητήσεις θὰ ἀναγνωρίσῃ τὰ παρὰ τοῖς ἄλλοις καλῶς ἔχοντα, θὰ διακρίνῃ δὲ καὶ τὰ παρ' αὐτῶ ἐσφαλμένα καὶ διορθώσεως χρῆζοντα.

Ὡστε τὰ ἀπαιτούμενα εἶναι: θέλησις ἀγαθῆ, ἀπουσία πάσης σὺταρεσκείας τῶν ἰδίων καὶ αὐταρεσκείας εἰς αὐτά, ἀπουσία δὲ καὶ πάσης προκαταλήψεως κατὰ τῶν ἀλλοτρίων.

Ἐὰν δὲ προσαπαιτῆται καὶ τι πλεον τῶν προηγουμένων, οἱ ἐνδιαφερόμενοι διὰ τὴν συμφιλίωσιν καὶ τὴν συνεργασίαν τῶν Χριστ. Ἐκκλησιῶν ἅς προσευχηθῶν εἰς τὸν Ἄρχοντα τῆς Εἰρήνης καὶ Διδάσκαλον τῆς Ἀγάπης νὰ φωτίσῃ καὶ καθοδηγήσῃ

τοὺς ἄρμοδιους ἐκκλησιαστικούς παράγοντας εἰς τὰς σκέψεις καὶ τὰς προσπάθειάς των, πρὸς ἐνοποίησησιν τοῦ διεσπασμένου νῦν Χριστιανικοῦ κόσμου πρὸς δόξαν καὶ αἶνον τοῦ Παναγίου ὀνόματος τοῦ Θεοῦ ἡμῶν.

Γένοιτο.